

Igor Ružić

Ne kao ja - Via Negativa “Hrvat i Srbin se izrezali na sceni!”

Tako je glasio novinski naslov, dok je jedan od komentara na internetskim forumima bio još slikovitiji, upravo koliko i pristran: “Trebao je da mu odseče celu šaku!”. Slučaj je čak poslužio i komentatoru britanskog The Independenta kako bi ispunio tjednu kvotu, pa se u nevolji poslužio viješću kako na brdovitom Balkanu ne samo da još nisu zarasle sve rane, nego se, eto, otvaraju i nove. Doduše, u kazališnom, djelomično kontroliranom okruženju, ali iz visokocivilizirane britanske perspektive i nije bitno. Važna je vijest da su se dvojica muškaraca dohvatili noževa i jedan drugome malo pustili krv.

Riječ je o novom radu slovenske izvedbene skupine Via Negativa, koja je premijeru imala ljetos na festivalu Zadar snova, a u Zagrebu je gostovala u Teatru &TD. Domaća publika poznaje već rad ove poprilično otvorene kompanije nestalnog članstva pod vodstvom Bojana Jablanovca, jer su gotovo sve njihove predstave, kojima u višegodišnjem planu tematiziraju smrtne grijeha, gostovale kako na Eurokazu tako i izvan njega. Najnoviji uradak, naslova “Ne kao ja”, bavi se zavješću. I ona, baš kao i, primjerice, požuda i lijenost, ima svojih pozitivnih učinaka, bez kojih ne bi ni bila uvrštena u sedmoricu najpogubnijih, ali Via Negativa radikalizira odnos i u najavi predstave navodi kako je cilj zavisti uništiti onoga kome se zavidi.

Medijska i forumska reakcija u osnovi je kontraproduktivna. Na predstavi za koju je publika kupila ulaznicu i mogla je otići u svakom trenutku, dvjica su se odlučili na mušku igru noževima koja je nekada ionako bila svojevrsni ruralni pa i prigradski obred inicijacije, nešto kao dokaz hrabrosti i izdržljivosti. U toj igri manje je krvi, bola i tjelesne štete nego u mnogim drugim kanoniziranim oblicima obrednog narušavanja integriteta kože – od obrezivanja, preko tetoviranja do najrazličitijih piercinga. No, zbog izvedbenog konteksta ovoga puta je reagirala i zapjenjena javnost, a među njima, što je najgore, i inače cijenjeni dio kazališnokritičarske klike. Njima nije trebalo stavljati riječi u usta, jer davni takozvani krvavi Eurokaz s Ronom Atheyem i Francom B. kod nas je trajna referentna točka za ponovno neuspješno dokazivanje kako je malo radikalnija izvedbena praksa plod degeneracija, psihičkih poremećaja i bolesnog egzibicionizma. Ako takvu bolest treba suzbiti, teško je shvatiti terapijski učinak senzacionalističkog komentara u tisku.

No, lako je otpisati kritike, ili ih inkorporirati u sljedeću izvedbu kako su to učinili članovi skupine Via Negativa na gostovanju u Teatru &TD. Usporedbom cijene korištenih noževa, i bolničkih troškova,

potvrđuju davnu istinu umjetničkog stvaranja – nisu važni resursi nego ideje ili citatno: “I s malo novca se može puno postići!”. No, ako je komentar komentara premijere najzanimljivija točka izvedbe, onda ni s njim nešto nije u redu, a upravo se to dogodilo predstavi “Ne kao ja”.

Unatoč sad već pomalo kultnom statusu, definitivno osvojenom njihovom daleko najboljom predstavom “Viva Verdi” u zagrebačkom HNK, Via Negativa se svakim novim tematiziranim smrtnim grijehom odmiče od primarne koncepcije i nažalost sve više igra na kartu usiljene provokativnosti bez dublje ili inventivnije potke. Cijeli je koncept hvalevrijedan i nevjerojatno poticajan, ali realizacija je sve manje uspješna. U ovoj posljednjoj, na primjer, ima najmanje izvođača, od kojih zapravo samo tri imaju neku vrstu točke, ali klimaks je samo spomenuta igra noževima koja s temom zavisti, čak i kad je se derivira u želju za uništenjem drugoga, ima tek vrlo nategnutu vezu. Paradoksalno, krvavi obred Kristiana Al Droubija i Borisa Kadina snažniji je sam po sebi, bez pridodanog značenjskog okvira, nego kao dio predstave sa zadanom temom.

Ostatak izvedbe nudi premalo. Priče Borisa Kadina o sretnim ili nesretnim ljubavima predugi su uvod u efektno ali previše jednostavno poentiranje s parom gluhonijemog i slijepe koji se vole u mraku i tišini. Kadin ne nudi odgovor, ali implicitno postavlja pitanje “Trebali li im zavidjeti ili ne?”, što možda jest prihvaljiv tematski skeč ali ne i konceptualna dosjetka na razini prethodnih radova. No, na rječitost tog opširnog uvoda odgovara zadarska plesačica Iva Burčul kontroliranom neverbalnom agresijom – ona, naime, okamenjenog lica, koje može skrivati bijes kao i osmijeh olakšanja, i tijela pokrivenog listovima kupusa, tek sustavno razbija posuđe iz prethodne priče. Gesta se u okviru predstave može čitati i kao stav “što bi dao da si na mom mjestu”, ali i kao ne pretjerano suptilna pobuna plesačice kojoj nisu dali da govori. Nažalost, to je sve što je Via Negativa ovoga puta imala za reći – i na tome im zaista ne treba pozavidjeti.